

FRAGMENTUM

PG
7, 1245

XXXII. Nῦν δέ, « ὡσπερ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου », τοῦ πρώτως ἐκ γῆς ἀνεργάστου πεπλασμένου, « ἁμαρτωλοὶ κατέστησαν οἱ πολλοί », καὶ ἀπέβαλον τὴν ζωὴν· « οὕτως » ἔδει καὶ « δι' ὑπακοῆς ἐνὸς ἀνθρώπου », τοῦ πρώτως ἐκ Παρθένου γεγεννημένου, « δικαιοθῆναι πολλούς », καὶ ἀπολαβεῖν τὴν σωτηρίαν.

62

CLEMENS Alexandrinus (ca 150 † ca 214)

PAEDAGOGUS

PG
8, 300

Lib. I, cap. VI. [...] Ἄλλ' αἱ μὲν γυναῖκες αἱ κύουσαι, μητέρες γενόμεναι, πηγάζουσι γάλα· ὁ δὲ Κύριος ὁ Χριστός, ὁ τῆς Παρθένου καρπός, οὐκ ἐμακάρισε τοὺς γυναικείους μαστούς, οὐδὲ ἔκρινεν αὐτοὺς τροφεῖς· ἀλλὰ τοῦ φιλοστόργου καὶ φιλανθρώπου Πατρὸς ἐπομβρήσαντος τὸν Λόγον, αὐτὸς ἤδη τροφή γέγονε πνευματικὴ τοῖς σώφροσιν. Ὡ θαύματος μυστικοῦ! εἷς μὲν ὁ τῶν ὅλων Πατήρ· εἷς δὲ καὶ ὁ τῶν ὅλων Λόγος· καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ πανταχοῦ· μία δὲ μόνη γὰρ μήτηρ παρθένος· Ἐκκλησίαν ἐμοὶ φίλην αὐτὴν καλεῖν. Γάλα οὐκ ἔσχεν ἡ μήτηρ αὐτῆ μόνη, ὅτι μόνη μὴ γέγονεν γυνή· παρθέ-

63

PG
7, 1246

XXXII. Iam vero, *sicut per inobedientiam unius hominis*, qui primum ex rudi terra formatus est, *peccatores constituti sunt multi*, et vitam amiserunt: *sic oportebat et per obedientiam unius hominis*, qui primum ex Virgine genitus est, *iustos constitui multos*¹ et accipere salutem.

62

PG
8, 299

Lib. I, cap. VI. [...] Caeterum mulieres quidem praegnantes, cum matres factae fuerint, lac emittunt. Dominus autem Christus, fructus Virginis, non beata duxit ubera feminea, nec ea ad nutrimentum delegit; sed cum amans et benignus Pater Verbum implisset, ipsum iam spiritale alimentum factum est bonis hominibus. O miraculum mysticum! Unus quidem est universorum Pater. Unum est etiam Verbum universorum, et Spiritus sanctus unus, et ipse est ubique. Una autem sola est mater virgo; mihi autem placet eam vocare Ecclesiam. Lac non habuit mater haec sola, quoniam sola non fuit mulier. Virgo est autem simul, et mater; integra quidem

63

¹ Rom. V, 19.

• PG 7, 514, 620, 680, 701, 702, 856, 915, 925, 933, 990, 991, 998, 1075, 1114, 1192.

νος δὲ ἅμα καὶ μήτηρ ἐστίν· ἀκήρατος μὲν ὡς παρθένος, ἀγαπητικὴ δὲ ὡς μήτηρ. Καὶ τὰ αὐτῆς παιδία προσκαλουμένη, ἀγίῳ τιθηνεῖται γάλακτι, τῷ βρεφώδει Λόγῳ.

STROMATA

- 64 Lib. III, cap. XVII. Εἰ δὲ ἡ γένεσις κακόν, ἐν κακῷ λεγόντων οἱ βλάσφημοι τὸν γενέσεως μετεληφότα Κύριον, ἐν κακῷ τὴν γεννήσασαν Παρθένον. Οἴμοι τῶν κακῶν! βλασφημοῦσι τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ μυστήριον τῆς κτίσεως, τὴν γένεσιν διαδόλλοντες. PG
8, 1205
- 65 Lib. VII, cap. XVI. [...] 'Ἄλλ', ὡς ἔοικεν, τοῖς πολλοῖς καὶ μέχρι νῦν δοκεῖ ἡ Μαριάμ λεγῶ εἶναι διὰ τὴν τοῦ παιδίου γένησιν, οὐκ οὔσα λεγῶ· καὶ γὰρ μετὰ τὸ τεκεῖν αὐτὴν μαιωθεῖσαν, φασὶ τινες παρθένον εὐρεθῆναι. Τοιαῦται δ' ἡμῖν αἱ Κυριακαὶ Γραφαί, τὴν ἀλήθειαν ἀποτίκτουςαι, καὶ μένουσαι παρθένοι μετὰ τῆς ἐπικρύψεως * τῶν τῆς ἀληθείας μυστηρίων. « Τέτοκε καὶ οὐ τέτοκε », *532 φησὶν ἡ Γραφή· ὡς ἂν ἐξ αὐτῆς οὐκ ἐκ συνδυασμοῦ συλλαβοῦσα· διόπερ τοῖς γνωστικοῖς κεκυήκασιν αἱ Γραφαί. Αἱ δὲ αἱρέσεις, οὐκ ἐκμαθοῦσαι, ὡς μὴ κεκυηκυίας παραπέμπονται.

FRAGMENTA

- 66 "Ἔστι μαργαρίτης καὶ ὁ διαυγῆς καὶ καθαρώτατος Ἰησοῦς, ὃν ἐξ ἀστραπῆς τῆς θείας ἡ Παρθένος ἐγέννησεν. Ὡσπερ γὰρ ὁ μαργαρίτης, ἐν σαρκὶ καὶ PG
9, 744

et inviolata, ut virgo; amans autem, ut mater; quae suos accersens infantulos, sancto lacte, nempe Verbo infantili, enutrit.

- 64 Lib. III, cap. XVII. Si autem malum est generatio, in malo blasphemi dicant fuisse Dominum qui fuit particeps generationis, in malo Virginem quae genuit. Hei mihi! quot et quanta mala! Dei voluntatem maledictis incessunt, et mysterium creationis, dum invehuntur in generationem. PG
8, 1206
- 65 Lib. VII, cap. XVI. [...] Sed, ut videtur, multis in hodiernum diem videtur Maria esse puerpera propter ortum filii, cum non sit puerpera. Quidam enim dicunt, eam postquam peperisset, inspectam ab obstetrice,¹ inventam fuisse virginem. Tales autem sunt nobis Scripturae Dominicae, veritatem * parientes, et manentes virgines cum occultatione mysteriorum veritatis. « Peperit, et non peperit », inquit Scriptura, ut quae ex se, non ex coniunctione conceperit. Quamobrem gnosticis quidem conceperunt Scripturae. Quod quia non intellexerunt haereses, quasi quae non conceperunt eas ablegant. PG
9, 530
*531
- 66 Margarita est etiam perlucida et mundissima Iesus, quem ex divino Fulgore Virgo concepit: quemadmodum enim margarita in PG
9, 743

¹ Hoc invenitur in *apocrypho* quod dicitur *Protoevangelium* sive *Liber Iacobi*.

ὄστρείῳ καὶ ἐν ὑγροῖς γενόμενος, σῶμα ἔοικεν εἶναι ὑγρὸν καὶ διειδές, φωτὸς καὶ πνεύματος γέμον, οὕτω καὶ ὁ σαρκωθεὶς Θεὸς λόγος, φῶς ἐστὶ νοερόν, διὰ φωτὸς καὶ ὑγροῦ ἐκλάμψας σώματος.

carne et concha, ac liquore existens corpus videtur esse lucidum ac liquidum, lucis ac spiritus plenum, ita et incarnatum Deus verbum lux est spiritualis per lucidum ac liquidum corpus fulgens.

Q. S. F. TERTULLIANUS (ca 158 † 220/230)

APOLOGETICUS (197)

PL
1, 394
(452)
*395

Cap. XXI. [...] Venit igitur qui [...] venturus a Deo praenuntiabatur, Christus ille * filius Dei. Huius igitur gratiae disciplinaeque arbiter et magister, illuminator atque deductor generis humani Filius Dei annuntiabatur, non quidem ita genitus, ut erubescat de filii nomine aut de patris semine. [...] * Ceterum Dei Filius nullam de impudicitia habet matrem,¹ etiam quam videtur habere, non nupserat. [...] * Iste igitur Dei radius, ut retro semper praedicabatur, delapsus in virginem quandam et in utero eius caro figuratus, nascitur Homo Deo mixtus.²

67

*397
(455)

*399
(457)

DE PRAESCRIPTIONE HAERETICORUM (198)

PL
2, 36

Cap. XIII. Regula est autem fidei ut iam hinc quid defendamus profiteamur, illa scilicet qua creditur, unum omnino Deum esse, nec alium praeter mundi conditorem, qui universa de nihilo produxerit per Verbum suum primo omnium emissum. Id Verbum Filium eius appellatum, in nomine Dei varie visum a patriarchis, in prophetis semper auditum, postremo delatum ex Spiritu Patris Dei et virtute in virginem Mariam, carnem factum in utero eius, et ex ea natum egisse Iesum Christum.³

68

PL
2, 36

Cap. XXIII. [...] Caeterum si reprehensus est Petrus quod, cum convixisset ethnicis, postea se a convictu eorum separabat personarum respectu, utique conversationis fuit vitium, non praedicationis. Non enim ex hoc alius Deus, quam Creator; et alius Christus, quam ex Maria, et alia spes quam resurrectio annuntiabatur.⁴

69

● PG 8, 890. PG 9, 349, 688.

¹ In quibusdam Codicibus invenitur «Nullam de pudicitia habet matrem»; Christus enim non est natus de nuptiis, ne quidem iustis et legitimis.

² CCL I, 123, 124, 125.

³ CCL I, 197.

⁴ CCL I, 205.